

Ржевська Ніна Федорівна

Модель реінтеграції окупованих територій Донбасу в контексті світової практики

УДК 332.142:338.46
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-155-162>

Ржевська Ніна Федорівна
доктор політичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних
відносин,
інформації та регіональних студій
Національного авіаційного університету
пр. Любомира Гузара, 1, Київ, Україна

Стаття присвячена розкриттю сутності процесу реінтеграції окупованих та деокупованих територій, визначенню поточного стану та специфіки конфлікту на Сході України. Проаналізовано її складники та інструменти реалізації, представлено та оцінено іноземні моделі реінтеграції окупованих та деокупованих територій, встановлено ступінь їхньої відповідності для України. Зроблено спробу віднайти найбільш ефективну модель для реінтеграції Донбасу, яка б не лише сприяла демілітаризації та відновленню державного контролю на цих територіях, але й запобігала б появі сепаратистських рухів, стимулювала повернення та інтеграцію громадян в український інформаційний, культурний, економічний та політичний простір. Наголошено, що українська модель щодо відновлення територіальної цілісності та реінтеграції Донбасу повинна бути заснована на ключових позиціях та компромісах, котрі мають позитивний міжнародний досвід застосування і щодо яких влада має суспільну підтримку в поєднанні із сильним національним та міжнародним правовим і військовим забезпеченням, мають більші шанси на встановлення єдиної позиції України та її міжнародних партнерів і позитивного результату врегулювання конфлікту з Російською Федерацією. Зазначено, що проблемою залишається відсутність серед громадян єдиної позиції щодо оптимального шляху відновлення територіальної цілісності України. Урахування наявності такого запиту в усіх українських громадян та вищезазначених спільних точок порозуміння формує найбільш оптимальні, за весь період конфлікту, умови для створення комплексної державної політики із цього питання. Саме тому нагальною є потреба створення комплексної стратегії з відновлення територіальної цілісності та реінтеграції Донбасу. Вона охопить необхідні впливи щодо всіх вимірів конфлікту, компроміси, які мають суспільну підтримку, врахує поточні внутрішньополітичні на міжнародні особливості процесу, міжнародний досвід із відновлення миру та реінтеграції та сформує єдиний державний підхід до вирішення цієї проблеми.

Ключові слова: реінтеграція, окуповані території, деокуповані території, державна стратегія реінтеграції, модель реінтеграції.

Вступ. Військова агресія на території Донецької та Луганської областей, з огляду на перспективу врегулювання та подолання його наслідків, є тривалою й затяжною. Гібридність зовнішнього втручання, інформаційна агресія, міжнародні домовленості щодо цих територій, котрі виконуються лише частково, чинник сепаратизму, зовнішньополітичні зобов'язання України, неоднорідна громадська думка щодо проблем Донбасу та відсутність єдиної політичної позиції в цьому питанні – фактори, які нині перешкоджають пошукам оптимальної моделі реінтеграції Донбасу.

Окрім цього, на часі вироблення комплексної державної стратегії, якої потребують не тільки непідконтрольні Україні території Донецької та Луганської областей, а й деокуповані частини регіону. Українська модель реінтеграції Донбасу має не тільки сприяти демілітаризації та відновленню державного контролю на цих територіях, а й запобігти виникненню сепаратистських рухів, стимулювати повернення та інтеграцію громадян в український інформаційний, культурний, економічний та політичний простір.

Проблема реінтеграції Донбасу залишається відкритою для громадських і політичних дискусій, а процес формування та стратегії втілення оптимальної моделі реінтеграції, яка б урахувала міжнародний досвід та специфіку військового кон-

флікту на Сході України, потребує ретельного науково-дослідного та експертного супроводу.

Мета та завдання. Метою статті є окреслення моделі реінтеграції деокупованих земель на Донбасі. Поданій меті підпорядковуються такі завдання:

- проаналізувати міжнародний досвід реінтеграції окупованих та деокупованих територій,
- окреслити параметри найбільш ефективної моделі реінтеграції Донбасу.

Методи дослідження. Використовуючи структурно-функціональний підхід, формуємо поняття «реінтеграція», визначаємо його складники та інструменти реалізації, представляємо та оцінюємо іноземні моделі реінтеграції окупованих та деокупованих територій і встановлюємо їх відповідність для України.

Досягненню означених цілей будуть сприяти: авторська оцінка ефективності українського законодавства у сфері державної політики щодо тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Використання критерію оцінки оптимальності системи Парето дає змогу вийти із пропозицією оптимальної моделі подолання збройної агресії на Сході України.

Отримані результати теоретичного аналізу та прикладних досліджень стали підґрунтям для

пропозиції впровадження української моделі реінтеграції окупованих та деокупованих територій.

Результати. За визначенням Міжнародної організації з міграції (МОМ), реінтеграція – це повторне входження людини в соціальну групу чи процес (своєрідна повторна соціалізація – *H. P.*). Наприклад, входження мігранта в суспільство країни його походження або місця проживання. Отже, реінтеграція – це процес повернення громадян до соціального, культурного, економічного та політичного життя країн їхнього походження [10].

Відповідно, реінтеграція передбачає можливість стати самодостатнім, мати доступ до соціальних мереж і контактів та психосоціальне здоров'я [9]. Для окремих осіб процес реінтеграції значно ускладнюється відсутністю доступу до ресурсів, які дозволяють отримати дохід. Держава має враховувати випадки, коли найуразливіші мігранти через проблеми зі здоров'ям не можуть забезпечувати себе самостійно, запропонувати альтернативи для реалізації базових потреб репатріантів.

Більш глибоке трактування поняття «реінтеграція» міститься в документі, розробленому Центром документації та досліджень Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) – «Реінтеграція в перехідний період від війни до миру» [8].

Мета цього документу – забезпечення політичного підґрунтя для вирішення дилем щодо реінтеграції. Із цією метою пропонується розробка спільних стратегічних програм проведення багатосторонніх заходів зі сприяння сталому поверненню.

Розробка стратегії передбачає три основні етапи: аналіз політичного контексту, розробку умов реконструкції та примирення й формулювання спільних керівних принципів багатосторонньої діяльності. Щоб усунути наявні недоліки в розумінні суті і значення реінтеграції, УВКБ ООН пропонує провести аналіз причин виникнення загроз національній безпеці, характеру конфлікту та механізмів регулювання і здатність держави до національного захисту й можливий вплив репатріації на процес реконструкції та примирення [5]. Результати аналізу дозволять стратегії визначитись із пріоритетними ключовими компонентами реінтеграції.

У документі також представлено дві групи вагомих складників реінтеграції, які умовно поділяються на «відновлення» та «примирення». Перше – це задоволення негайних матеріальних потреб постраждалого від війни населення та осіб, які повернулись після зняття конфлікту; розмінування та роззброєння; відновлення пошкодженої інфраструктури; розширення сфери соціальних послуг та надання якісної освіти; зміцнення/реформування політичних інститутів та адміністративних структур; розширення виробництва та торгівлі.

І примирення – моніторинг ситуації з дотримання прав людини; сприяння встановленню

справедливості у сфері політичних, соціальних та економічних прав; запровадження правових механізмів покарання за злочини, пов'язані з конфліктом; демілітаризація суспільства та реінтеграція військових; зміцнення/реформування системи цивільної поліції та судової системи; зміцнення структур громадянського суспільства та сприяння примиренню.

Найважливішим за такого підходу є досягнення консенсусу щодо принципів, якими варто керуватись у цих діях.

У 2014 році ООН розробила «Оперативний посібник із комплексного роззброєння, демобілізації та реінтеграції (РДР)», де визначено принципи та стандарти системи РДР. Згідно із його змістовим наповненням, основою реінтеграції є соціальний та економічний процес, проте це не виключає факт, що важливе значення під час установа відносин довіри серед громадян, зміцнення спільнот та сприяння примиренню і зміцненню демократії має відновлення [4].

Реінтеграція має супроводжуватись важливими політичними заходами, які сприятимуть зміцненню миру та реалізації цілей РДР. Серед них – створення механізмів правосуддя перехідного періоду, реалізація політики примирення, ефективна правозахисна стратегія, створення нових політичних партій, зміна конституції, вибори, створення нової судової системи, сприяння належному врядуванню, реформування системи безпеки, забезпечення доступу до землі та кредитів тощо. Саме тому стратегія повинна носити комплексний характер і мати на меті відновлення миру та людського розвитку [3].

Ефективність реінтеграції може бути досягнута лише завдяки розвитку місцевих громад та балансу між державною допомогою й самостійними громадянськими ініціативами. Окрім заходів для відновлення та підвищення якості соціальних послуг, інфраструктури та місцевої економіки, потрібно приділяти увагу сегментам проблеми, де саме спричинився конфлікт. Реінтеграція має привести до зміцнення потенціалу держави та громадянського суспільства в зоні конфлікту. Для формування ж ефективної стратегії з реінтеграції необхідно проаналізувати та врахувати причини виникнення загроз національній безпеці, характер конфлікту та врегулювання, здатність держави до національного захисту та можливий вплив репатріації на процес реконструкції та примирення.

Важливим етапом у виробленні комплексної стратегії реінтеграції території є аналіз характеру військового протистояння, причин виникнення загроз національній безпеці та здатність держави до відновлення національної безпеки.

Військова агресія на Донбасі має декілька унікальних рис, на які необхідно зважати під час оцінювання іноземних моделей реінтеграції

та виробленні національної стратегії з реінтеграції окупованих та деокупованих територій. Зокрема, серед причин збройного протистояння на Сході України такими є цивілізаційні та економічні фактори, а не етнічний чинник. Посиленню сепаратистського посприяло незадовільне соціально-економічне становище регіону, низький рівень політичної освіти та культури місцевих мешканців, пасивність громадянського суспільства, жорстка ієрархічна організація влади на місцях та російський інформаційний вплив [1].

Крім того, лінія розмежування на Донбасі – це результат воєнних дій, а не політичного чи етнічного розподілення. Військова агресія на Сході України характеризується високим рівнем зовнішнього втручання. Життєздатність так званих «ДНР/ЛНР» забезпечується шляхом фінансової, військової та політичної підтримки Росії, яка поставляє війська та озброєння через неконтрольовану ділянку кордону. Росія, заперечуючи свій вплив, продовжує військово втручання та інші дії для дестабілізації України, що не дає можливості останній розв'язати конфлікт на своїх умовах, оскільки ОРДЛО перебувають під фактичним політичним та військовим контролем Росії.

Прикладом компромісу заради збереження територіальної цілісності держави є Боснійська модель, заснована на федералізації. Нерідко саме з Дейтонськими угодами, які сприяли завершенню трирічної війни в Боснії та Герцеговині, порівнюють мінський процес, що пропонує врегулювання конфлікту на Донбасі завдяки створенню «особливого порядку місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Боснійська модель урегулювання спрямована радше на інтерналізацію конфлікту, ніж ліквідацію конфліктного потенціалу [6].

Однак Мінські угоди, на відміну від Дейтонських, не містять двох важливих елементів, що послаблює можливості України. Дейтонські угоди, на відміну від Мінських, не передбачали амністії для учасників збройних формувань, причетних до воєнних злочинів проти людяності, і, друге – на територію БіГ було введено військовий контингент НАТО з підтримання миру, який згодом був замінений на сили EUFOR Althea під егідою ЄС. Без відновлення контролю над державним кордоном і введення міжнародного миротворчого контингенту на Донбас амністія бойовиків та проведення виборів в ОРДЛО, за українським законодавством, є значно гіршими умовами врегулювання для України, ніж для БіГ за результатами Дейтонських угод [7].

Загалом, серед переваг боснійської моделі є збереження територіальної цілісності в межах довоєнних кордонів і заощадження ресурсів на воєнних діях, можливості для діалогу та примирення в межах єдиної держави й доступ до міжнародних кредитів, необхідних для відбудови

постраждалих районів. Проте, з іншого боку, відсутність консенсусу у прийнятті важливих державних рішень, зокрема зовнішньополітичних, високий рівень втручання зовнішніх гравців у внутрішні процеси, загроза нових сепаратистських рухів та збереження конфліктного потенціалу – значні перешкоди для національної безпеки та ефективного функціонування держави.

Ще одна модель, до якої часто звертаються українські експерти – хорватська. Якщо боснійська модель апелює до мирних переговорів та досягнення компромісу, то хорватська ґрунтується на односторонній дії та силовій перевазі.

Сучасна ситуація в Україні та криза в Хорватії в 1990-х мають кілька подібних рис. По-перше, обидві країни зіштовхнулись із самопроголошеними утвореннями, де локальна ідентичність мало пов'язана з ідеями хорватської та української державності, а також із європейським цивілізаційним вектором. Так, більшість населення Сербської Країни прагнули приєднатись до «Великої Сербії», а ОРДЛО – стати складником «руського мира». По-друге, урядам Хорватії та України були запропоновані плани мирного врегулювання, вироблені зовнішніми гравцями та спрямовані на запобігання гарячій фазі конфлікту більше, аніж на його врегулювання. Водночас від Хорватії, як наразі від України, вимагали надати широку автономію для Сербської Країни, однак ці поступки не сприймалися абсолютною більшістю жителів цих країн.

Водночас наявні суттєві відмінності, котрі ускладнюють імплементацію хорватської моделі в Україні: військово-політичний потенціал Сербії в 1990-х, яка підтримувала Сербську Країну, не можна порівнювати з воєнною силою Росії, що надає пряму та непряму військову допомогу так званим ДНР/ЛНР; Сербія на той момент була масштабно залучена до війни в сусідній БіГ, котра займала значну частину її ресурсів. Росія ж одночасно залучена до війни на Донбасі та Сирії, проте її присутність у зонах конфлікту забезпечується незначним військовим контингентом; сепаратистські утворення різняться географією конфлікту. Так, Сербська Країна межувала з БіГ, а не із Сербією, яка ініціювала конфлікт, водночас так звані ДНР/ЛНР контролюють понад 400 км українсько-російського кордону, через який постачається зброя та інші ресурси [2].

Саме тому хорватську модель складно адаптувати до українських реалій. Значні військові втрати, жертви серед цивільного населення, масштабні руйнування, високий рівень зовнішньої інтервенції та поразки, політична, економічна дестабілізація й загроза міжнародної ізоляції є ризиками впровадження хорватської моделі.

Ще одна модель вирішення конфлікту – пакистанська. Орієнтація на таку модель зумовлена слабкою перспективою повернення територій ОРДЛО

силовим шляхом і суспільним небажанням їхньої реінтеграції на умовах РФ. Пакистанська модель сформувалась як результат затяжних та кривавих конфліктів, коли держава усвідомила нездатність перемогти сили сепаратистів воєнними методами і прийшла до висновку, що ресурси, витрачені на утримання нелояльної території, значно перевищують потенційні вигоди. Історія показує, що держави вдавались до пакистанської моделі переважно під тиском тривалих громадянських воєн.

Пакистанська модель дійсно дозволяє позбавитись територіального анклаву, де проживає здебільшого нелояльне до центру населення, позбавити нелояльну територію можливості впливати на внутрішню та зовнішню політику держави й заощадити військові та фінансові ресурси. Водночас вона провокує втрату прямого доступу до природних ресурсів, промислових об'єктів та інфраструктури на цих територіях, негативне ставлення як із боку суспільства, так і з боку міжнародної спільноти. Окрім того, такі дії можуть спровокувати поширення сепаратизму в інших регіонах і викликати внутрішню дестабілізацію.

Найпривабливішим, хоч і найскладнішим, варіантом довготривалого вирішення територіальної проблеми залишається німецька модель. Вона передбачає повернення відмежованих територій на довоєнних умовах шляхом мирних переговорів із залученням зовнішніх гравців. Її привабливість полягає в тому, що повернення втрачених територій відбувається шляхом застосування не воєнної, а «м'якої» сили, що означає визнання іншою стороною переваг політичної та економічної системи ініціатора об'єднання.

Шанси на такий сценарій суттєво зростуть, якщо Україна протягом наступних років зможе побудувати ефективну політичну, економічну та правову модель держави. Успіх України на цьому шляху неодмінно сприятиме збільшенню політичних та економічних контрастів між становищем контрольованих та неконтрольованих територій. Ураховуючи нестійку ідентичність більшості мешканців ОРДЛО реформування та модернізація України може значно послабити проросійські погляди та посилити проукраїнські настрої серед населення непідконтрольних територій, створивши тим самим запит на реінтеграцію з іншого боку лінії розмежування.

Однак і за умов побудови ефективної держави зберігається потреба у зміні позиції РФ, яка фактично контролює бойовиків й управляє військовими діями. Потрібно багато зусиль та часу, перш ніж Росія під тиском міжнародних санкцій, економічних дисбалансів, соціальних протестів та напруження буде вимушена скоротити військовий бюджет, створюючи військовий і політичний вакуум на території Донбасу, підконтрольній проросійським бойовикам.

Сильними сторонами німецької моделі є опора на «м'яку силу» замість військової, наявність згоди на об'єднання та орієнтованість на населення, яке має нестійку ідентичність. За такої моделі з'являється можливість вирішення територіальної проблеми на умовах переможця, зростання легітимності політичної еліти та державних інституцій, створення сприятливих умов для примирення, миротворчості та збільшення впливу держави на міжнародній арені. Однак за такої моделі залишається значна залежність від позиції зовнішніх гравців і загроза появи нелояльних суспільно-політичних груп після об'єднання.

Збройний конфлікт на Донбасі має декілька унікальних рис, котрі не дозволяють повністю адаптувати іноземні моделі реінтеграції. Так, наявний чинник сепаратизму в Україні, на відміну від інших держав, має політичний характер, інспірований та підтримуваний іншою державою – Російською Федерацією. Лінія розмежування не зумовлена етнічними, релігійними чи ідеологічними чинниками, а є результатом військових дій. Самопроголошені на українській території республіки функціонують завдяки фінансовій, військовій та політичній підтримці РФ, що зі свого боку заперечує своє втручання в конфлікт та дестабілізацію України.

Отже, в підсумку оцінювання можливостей проаналізованих моделей маємо таке:

- боснійська модель, хоч і може привести до збереження територіальної цілісності в межах довоєнних кордонів і заощадити ресурси, не вирішує проблеми сепаратизму, підвищує ризик внутрішньої дестабілізації та обмеження прийняття важливих державних рішень, шляхом інтеграції нелояльних угруповань в український політичний простір;

- хорватська модель може призвести до значних військових утрат, політичної та економічної дестабілізації та міжнародної ізоляції;

- пакистанська модель, яка ґрунтується на відмові від територій, неприйнятна через ризики для національної безпеки та економіки, поширення сепаратизму в інших регіонах і негативне сприйняття з боку суспільства.

- і, нарешті, німецька модель, хоча й має значну кількість переваг, але потребує великого проміжку часу, зусиль (в нашій ситуації – колосальних) щодо ефективного розвитку держави, єдиної політичної стратегії та змін в політиці держави-агресора.

Проте, Україна потребує власної моделі, яка б ураховувала національні особливості. Вироблення ж комплексної стратегії з реінтеграції Донбасу та громадян, котрі проживають на цих територіях, наразі є актуальним питанням для України.

Для вирішення цієї проблеми 18 січня 2018 року було прийнято Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях».

Згідно із Законом цілями державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях є:

- звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та відновлення на цих територіях конституційного ладу;
- захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;
- забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України.

Щоб визначити можливу модель та шляхи реінтеграції Донбасу, які підтримує саме суспільство та тренди у зміні громадської думки щодо цього, ми скористались результатами Дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічної служби Центру Разумкова.

Унаслідок порівняльного аналізу настроїв і думок щодо тем, пов'язаних із конфліктом та військовою агресією на Сході України, та шляхів його вирішення на підконтрольних Україні територіях Луганської та Донецької областей та в інших регіонах України було визначено цілу низку спільних проблем, компромісне врегулювання яких створить можливості для вироблення єдиної державної політики щодо реінтеграції Донбасу:

1. Близько половини громадян на підконтрольних територіях Донбасу та в інших регіонах України вважають, що для відновлення миру варто погоджуватись на компроміси, але не на всі (52% та 36,9% відповідно).

2. Виявилось, що частка прихильників ідеї більшої автономії Донбасу у складі України в інших її регіонах є значно більшою, ніж частка прихильників такої ідеї на підконтрольних територіях Луганської та Донецької областей (25% проти 14% відповідно).

3. Компромісом щодо торгівлі з окупованими територіями Донбасу може стати дозвіл на торгівлю критично важливими товарами харчування й товарами першої необхідності – таку ідею підтримують 47% громадян України. Таке рішення зменшить частку мешканців Донбасу, які вважають, що блокада погіршила умови життя для звичайних людей (наразі таких більшість).

4. Найбільші можливості нині мають заходи гуманітарної, освітньої та культурної політики, адже 60% українців підтримують спрощення доступу до навчання в українських освітніх закладах для мешканців непідконтрольних територій; загалом 44% українців доцільним вважають збереження гуманітарних відносин із цими територіями. Опитування на Донбасі й собі демонструють високу затребуваність гуманітарних і культурних проектів та відповідної інформації.

У підсумку спільною залишається проблема відсутності серед громадян єдиної позиції щодо оптимального шляху відновлення територіальної цілісності України, що за умови врахування

наявності такого запиту серед усіх українських громадян та вищезазначених спільних точок порозуміння формує найбільш оптимальні, за весь період збройного протистояння, умови для створення комплексної державної політики щодо цього питання, яка має бути підтримана якісним інформаційним та політичним супроводом.

Для розв'язання конфліктної ситуації, що склалась на Сході України, пропонуємо розв'язки, які виявились оптимальними (унаслідок оцінювання відповідно до принципу оптимальності Парето) для всіх учасників досліджуваного конфлікту.

Учасники конфлікту на Сході України:

1. S1 – Україна
2. S2 – Російська Федерація
3. S3 – Європейський Союз
4. S4 – Самопроголошені Республіки – так звані ЛНР та ДНР

Можливі стратегії учасників:

X_{11} – Загальна мобілізація та початок активних бойових дій за повернення територій;

X_{12} – Введення міжнародної миротворчої місії ООН та реалізація безпекових положень мінських домовленостей.

X_{13} – Надання особливого статусу Донбасу, амністії бойовиків та проведення виборів на Донбасі.

X_{14} – Замороження конфлікту.

X_{21} – Пряме військове вторгнення до України.

X_{22} – Реалізація Мінських домовленостей;

X_{23} – Легітимізація терористів через виборчий процес із метою дестабілізації та федералізації України;

X_{31} – Посилення санкцій проти Російської Федерації;

X_{32} – Зняття санкцій із РФ;

X_{33} – Надання військової допомоги Україні;

X_{41} – Участь та забезпечення виборів на цих територіях;

X_{42} – Ескалація конфлікту заради незалежності;

За даними про учасників та їхніми стратегіями побудовано таблицю 1., з урахуванням оцінки вагомості кожної стратегії за шкалою від 1 до 5, (де 1 – це мінімальний виграш, а 5 – максимальний виграш) та ваги кожного учасника (шкала – від 0 до 1). β_i – ваговий коефіцієнт, який описує вплив конкретного учасника на розвиток досліджуваної конфліктної ситуації.

Тепер побудуємо таблицю реалізації можливих стратегій кожного учасника, з урахуванням ваги кожного (додаток А).

Підрахуємо мінімально гарантований результат для кожного з учасників:

$$(S_1) \alpha_1 = 5 \cdot 0,30 + 1 \cdot 0,30 + 1 \cdot 0,20 + 1 \cdot 0,20 = 2,2$$

$$(S_2) \alpha_2 = 5 \cdot 0,30 + 3 \cdot 0,30 + 1 \cdot 0,20 + 3 \cdot 0,20 = 3,2$$

$$(S_3) \alpha_3 = 3 \cdot 0,20 + 1 \cdot 0,30 + 1 \cdot 0,30 + 1 \cdot 0,20 = 1,4;$$

$$(S_4) \alpha_4 = 4 \cdot 0,20 + 1 \cdot 0,30 + 2 \cdot 0,30 + 1 \cdot 0,20 = 1,9;$$

Отже, можна констатувати, що серед множини раціональних рішень оптимальної розв'язки дослі-

Експертне оцінювання стратегій учасників конфлікту

	S1 - Україна	S2 - РФ	S3 - ЄС	S4 – ЛНР і ДНР
X_{11}	3	3	1	4
X_{12}	5	3	5	1
X_{13}	1	4	5	5
X_{14}	2	3	4	4
X_{21}	1	3	1	4
X_{22}	5	3	5	2
X_{23}	2	5	3	5
X_{31}	5	1	3	2
X_{32}	1	5	3	5
X_{33}	5	1	3	1
X_{41}	3	4	3	4
X_{42}	1	3	1	4
β_i	0, 30	0,30	0, 20	0,20

джуваної конфліктної ситуації не виявлено. Для вирішення конфліктної ситуації необхідно вводити посередників, додаткові стратегії учасників або проводити роботу щодо переоцінки учасниками власних стратегій та стратегій інших учасників.

Відповідно до принципу оптимальності Парето жодна із загальних стратегій, які озвучуються сторонами конфлікту, не може привести до оптимального вирішення конфлікту.

Отже, наявність єдиної державної стратегії з вирішення конфлікту на Сході України та реінтеграції цих територій, що охоплюватиме компроміси, з якими погоджуються українські громадяни; ключові рішення щодо не тільки військового, а й політичного, економічного та інформаційного виміру конфлікту; міжнародний досвід реінтеграції територій, необхідна на сучасному етапі й може забезпечити таку необхідність для врегулювання конфлікту на Сході України та подолання його наслідків. Є нагальна потреба створення комплексної стратегії з відновлення територіальної цілісності та реінтеграції Донбасу, котра охоплюватиме необхідні дії щодо всіх вимірів конфлікту, компроміси, які мають суспільну підтримку, врахує поточні внутрішньополітичні на міжнародні особливості процесу, міжнародний досвід із відновлення миру та реінтеграції та сформує єдиний державний підхід до вирішення цієї проблеми.

Висновки. Збройний конфлікт на Донбасі має декілька унікальних рис, які не дозволяють адаптувати повністю іноземні моделі реінтеграції. Так, наявний чинник сепаратизму в Україні, на відміну від інших держав, має політичний характер, інспірований та підтримуваний іншою державою – Російською Федерацією. Лінія розмежування – не зумовлена етнічними, релігійними чи ідеологічними чинниками, а є результатом військових дій. Самопроголошені на українській території республіки функціонують завдяки

фінансовій, військовій та політичній підтримці РФ, котра зі свого боку заперечує своє втручання в конфлікт та дестабілізацію України.

Проблемою залишається й відсутність серед громадян єдиної позиції щодо оптимального шляху відновлення територіальної цілісності України, що з урахуванням наявності такого запиту в усіх українських громадян та вищезазначених спільних точок порозуміння формує найбільш оптимальні, за весь період конфлікту, умови для створення комплексної державної політики щодо цього питання.

Відповідно до принципу оптимальності Парето жодна із загальних стратегій, які озвучуються сторонами конфлікту, не може привести до оптимального вирішення конфлікту. Результати дослідження ще раз підтвердили необхідність переоцінки наявних стратегій, їх більш комплексного опрацювання та доповнення.

Українська модель щодо відновлення територіальної цілісності та реінтеграції Донбасу заснована на ключових позиціях та компромісах, котрі мають позитивний міжнародний досвід застосування і щодо яких влада має суспільну підтримку в поєднанні із сильним національним та міжнародним правовим і військовим забезпеченням, мають більші шанси на встановлення єдиної позиції України та її міжнародних партнерів і позитивного результату врегулювання конфлікту з РФ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буняк, Р. Война в Хорватии: ликвидация сепаратистов за 84 часа и сдача героев. *Факты*. 2016. Апрель, 18. Available at: <https://fakty.ictv.ua/ru/svit/20160418-1581913/>.
2. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». 2018. Retrieved from: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62638&pf35401=442529>.

3. Октысюк, Анатолий (2016). Последствия крымской «диверсии»: Украину ждут четыре сценария развития событий. Апостроф. Available at: <https://apostrophe.ua/article/politics/2016-08-12/posledstviya-krymskoy-diversii-ukrainu-jdut-chetyire-stsenariya-razvitiya-sobyitij/6735>.

4. Філіпчук, В., Октысюк, А., Поворозник, В. і Ярошенко, Є (2016). Моделі і ціна врегулювання конфлікту на Донбасі: міжнародний досвід та українські реалії. МЦПД. С. 4–10. Available at: <http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/donetsk.pdf>.

5. DDR: briefing note for senior managers on the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards. (2005). Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization and Reintegration. DDR: briefing note for senior managers on the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards Available at: <http://unddr.org/uploads/documents/SMN-FINAL.pdf>.

6. Ganguly, Rajat, Macduff, Ian (2003). Ethnic Conflict and Secessionism in Southeast Asia: SAGE Causes, Dynamics, Solutions Publications Ltd, New York South and.

7. Laible, Janet. (2008). Separatism and Sovereignty in the New Europe: *Party Politics and the Meanings of Statehood in a Supranational Context*. London : Palgrave Macmillan.

8. Operational guide to the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards. (2014) UN DDR. DDR: briefing note for senior managers on the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards. Available at: <https://www.unddr.org/uploads/documents/Operational%20Guide.pdf>.

9. Reintegration in the Transition from War to Peace. (1997). CDR Available at: www.refworld.org/pdfid/3ae6b31f8.pdf.

10. Return Migration and Development Platform. (2011). European University Institute. Available at: www.eui.eu/Research/Library/ResearchGuides/Economics/Statistics/DataPortal/DReMM#Howtoaccessdata.

REFERENCES:

1. Bunyak, Rostislav. (2016). Voyna v Horvatii: likvidatsiya separatistov za 84 chasa i sdacha geroev [The war in Croatia: Elimination of the separatists in 84 hours and giving up the heroes], Faktyi, April, vol.18. Available at: <https://fakty.ictv.ua/ru/svit/20160418-1581913/> [in Russian].

2. DDR: briefing note for senior managers on the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards. (2005). Inter-Agency

Working Group on Disarmament, Demobilization and Reintegration. DDR: briefing note for senior managers on the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards Available at: <http://unddr.org/uploads/documents/SMN-FINAL.pdf>

3. Filipchuk, V., Oktysyuk, A. Povoroznyk, V. i Yaroshenko, Ye. (2016). Modeli i tsina vrehulivannia konfliktu na Donbasi: mizhnarodnyi dosvid ta ukraini realii. [Models and price of conflict regulation in Donbass: international experience and Ukrainian realia] MTsPD, pp. 4–10. Available at: <http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/donetsk.pdf> [in Ukrainian].

4. Ganguly, Rajat, Macduff, Ian (2003). Ethnic Conflict and Secessionism in Southeast Asia: SAGE Causes, Dynamics, Solutions Publications Ltd, New York South and.

5. Laible, Janet, (2008). Separatism and Sovereignty in the New Europe: Party Politics and the Meanings of Statehood in a Supranational Context. London: Palgrave Macmillan.

6. Oktysyuk, Anatoliiy. (2016). Posledstviya krymskoy «diversii»: Ukrainu zhdu chetyire stsenariya razvitiya sobyitij.[Consequences of Crimean diversion: 4 scenarios are waiting for the situation in Ukraine] Apostrof. Available at: <https://apostrophe.ua/article/politics/2016-08-12/posledstviya-krymskoy-diversii-ukrainu-jdut-chetyire-stsenariya-razvitiya-sobyitij/6735> [in Russian].

7. Operational guide to the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards. (2014) UN DDR. DDR: briefing note for senior managers on the integrated disarmament, demobilization and reintegration standards Available at: <https://www.unddr.org/uploads/documents/Operational%20Guide.pdf>

8. Reintegration in the Transition from War to Peace. (1997). CDR Available at: www.refworld.org/pdfid/3ae6b31f8.pdf

9. Return Migration and Development Platform. (2011). European University Institute. Available at: www.eui.eu/Research/Library/ResearchGuides/Economics/Statistics/DataPortal/DReMM#Howtoaccessdata

10. Zakon Ukrainy «Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnogo suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh» [Legislation of Ukraine on “Peculiarities of state policy in providing state sovereignty of Ukraine on the temporary occupied territories in Donetsk and Luhansk regions] (2018). Retrieved from: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62638&pf35401=442529> [in Ukrainian].

Reintegration model of occupied Donbass territories in the context of world practice

Rzhevskaya Nina Fedorivna

Doctor of Political Sciences,
Associate Professor,
Head of the Department of International
Relations,
Information and Regional Studies
National Aviation University
Lubomyr Husar ave., 1, Kyiv, Ukraine

The article gives the insight into the process of reintegration of occupied and deoccupied territories, determines the current state and specific nature of the conflict in the east of Ukraine. The research analyses its components and instruments of realization, presents and estimates foreign models of reintegration for occupied and deoccupied territories, pointing the most appropriate one in terms of the situation in Ukraine. There was made an attempt to find out the most effective model for reintegration of Donbass region, which could not only stimulate the demilitarization and restoration of state control on these very territories, but also prevent the separatists' movements, stimulate comeback and integration into the Ukrainian informational, cultural, economic and political space. The article shows that Ukrainian model for the renovation of territorial integrity and reintegration of Donbass, has to be provided on the key positions and compromises, which have positive international experience of implementation and are the ones, which are supported by the state on the social level, together with the strong national and international legal and military assistance, which means that there should be great chances for the establishment of the single position of Ukraine and its international partners, and positive results for the regulation of conflict with Russia. It is also provided that the absence of single position among the citizens about the optimal way for renovation of territorial integrity and reintegration of Donbass remains to be the problem. Taking into the account the presence of such a demand among all the Ukrainians and, all the mentioned above, common points of view will create the most optimal conditions, which are needed for establishment of complex state policy on this topic. Thus, there is urgent need for complex strategy to renovate territorial integrity and reintegration of Donbass. It will cover all the important influences of other sides of conflict, compromises, which have the public support. It will also take into account current domestic political and international peculiarities of process, international experience in maintaining peace and reintegration, as well as, creates single state approach to the settlement of this problem.

Key words: reintegration, occupied territories, deoccupied territories, reintegration state strategy, reintegration model.